

ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ

Εργασιακή Θεωρία της Αξίας του
Μαρξ

Ο Νόμος της Αξίας του Μαρξ

Ο καπιταλισμός ορίζεται ως το σύστημα της γενικευμένης εμπορευματικής παραγωγής.

Γνωρίζουμε ότι κάθε εμπόρευμα έχει δύο όψεις:

(α) Αξία Χρήσης

(β) Ανταλλακτική Αξία

Η Ανταλλακτική αξία είναι η κυρίαρχη όψη του εμπορεύματος. Ο επιχειρηματίας παράγει κυρίως με σκοπό την ανταλλαγή με κέρδος.

Νόμος της Αξίας

Η σχέση αγοραίας και φυσικής τιμής είναι κοινή σε όλες οι θεωρητικές προσεγγίσεις.

$$P = \text{Κόστος Εισροών} + \% \text{ Κέρδους} \times \text{Κεφάλαιο}$$

Η αγοραία τιμή είναι η ορατή τιμή δηλαδή αυτή που διεξάγονται οι συναλλαγές και δίνει κέρδη μεγαλύτερα ή μικρότερα από τα κανονικά και άρα είναι αυτή που τείνει προς την κεντρική τιμή ή τη φυσική τιμή που χαρακτηρίζεται από κανονική (ή φυσική) κερδοφορία.

Στην ανταλλαγή λέμε:

$$\begin{aligned} X \text{ ποσότητα του εμπορεύματος } A &= \Psi \text{ ποσότητα του εμπορεύματος } B \\ &= \frac{1}{2} \text{ γραμμάριο χρυσού} \\ &= 35 \text{ Ευρώ (=αγοραία τιμή)} \end{aligned}$$

Η σύγκριση αυτή μοιάζει π.χ. με το ζύγισμα.

Δεν είναι τα σταθμά που δίνουν το βάρος, έτσι π.χ. το ευρώ (χρηματική μονάδα) δεν είναι αυτό που δίνει αξία στο εμπόρευμα.

Εναλλακτικά παραδείγματα:

- (1) **ΑΠΟΣΤΑΣΗ** και το **ΜΕΤΡΟ** (δεν είναι το **μέτρο** που καθορίζει τη μακρινή ή κοντινή απόσταση)
- (2) Η **ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ** και η στήλη **ΥΔΡΑΡΓΥΡΟΥ** (η αύξηση της στήλης υδραργύρου δεν είναι αυτή που καθορίζει τη θερμοκρασία).

Νόμος Αξίας (συνέχεια 1)

Επομένως όταν αναφερόμαστε στην τιμή ενός αγαθού X τίθενται δύο αλληλένδετα ερωτήματα:

(α) Τι προσδίδει αξία (πολυτιμότητα) στα εμπορεύματα;

(β) Πώς μετράμε την αξία;

Γνωρίζουμε ότι η διατήρηση και αναπαραγωγή κάθε κοινωνίας απαιτεί την **υλική βάση** της, η οποία απαρτίζεται από **Αξίες Χρήσης** (υλικά και μη αγαθά) μέσω των οποίων ικανοποιούνται οι πολυποίκιλες ανθρώπινες ανάγκες (πραγματικές ή φαντασιακές).

Η παραγωγή κάθε αξίας χρήσης απαιτεί το ξόδεμα **ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ** (εργασία επιπλοποιού, ζαχαροπλάστη, μάγειρα, πληροφορικού κ.ο.κ.).

Νόμος Αξίας (συνέχεια 2)

Επομένως η εργασία που εμπεριέχεται στο εμπόρευμα καθορίζει αφενός **τις χρήσιμες ιδιότητές του** (την Αξία Χρήσης) αφετέρου τη **συγκρισιμότητά** του με άλλα εμπορεύματα.

Η ιδιότητα της συγκρισιμότητας υποδηλώνει ότι τα διαφορετικά είδη εργασιών που εμπεριέχονται στα εμπορεύματα γίνονται ποσοτικά συγκρίσιμα και άρα τα επιμέρους χαρακτηριστικά της εργασίας αφαιρούνται όχι **νοητικά**, αλλά μέσω της διαδικασίας της ανταλλαγής.

Το είδος αυτό της αδιαφοροποίητης εργασίας λέγεται **ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ** και είναι αυτή που προσδίδει **ΑΞΙΑ** στα εμπορεύματα.

Νόμος Αξίας (συνέχεια 3)

Η αξία ενός εμπορεύματος ισούται με την ποσότητα της αφηρημένης εργασίας που είναι **Κοινωνικά Αναγκαία** για την παραγωγή του.

Πρώτη Έννοια προϋποθέτει την **ισότητα** προσφοράς (**Π**) και ζήτησης (**Z**). Ειδικότερα, Η αξία ενός εμπορεύματος είναι ευθέως ανάλογη της ποσότητας της **κοινωνικά αναγκαίας εργασίας** (ΚΑΕ) που απαιτείται για την παραγωγή του και αντιστρόφως ανάλογη με την παραγωγικότητα της εργασίας.

$$\text{αξία ενός εμπορεύματος} = \frac{\text{Σύνολο εργάσιμου χρόνου}}{\text{Άθροισμα παραγόμενων εμπορευμάτων}}$$

Δεύτερη Έννοια (**Π**) \neq (**Z**)

- Αν η **Π > Z**, τότε ξοδεύτηκε περισσότερη ΚΑΕ από όση πραγματικά ζητείται στην οικονομία, $P \downarrow$ και **Π = Z**
- Αν η **Π < Z**, ισχύει το αντίθετο

Νόμος Αξίας (συνέχεια 4)

Γνωρίζουμε ότι ο **πλούτος** της κοινωνίας αποτελείται από εμπορεύματα, τα οποία παράγονται από ανεξάρτητες μεταξύ τους εργασιακές διαδικασίες που όλες αποσκοπούν στην ανταλλαγή με κέρδος.

Το πρόβλημα είναι ο **συντονισμός** αυτών των ανεξάρτητων εργασιακών διαδικασιών. Θα πρέπει να συμπέσουν τα σχέδια του κάθε παραγωγού με τους υπόλοιπους σε μια κοινωνία που όλα λειτουργούν αυθόρμητα. Ο **συντονισμός** αυτός θα πρέπει να είναι **επαναλαμβανόμενος**! Πράγμα που είναι εκπληκτικά δύσκολο!

Ο Μαρξ διατείνεται ότι ο «**συντονισμός**» επιτυγχάνεται στη **σφαίρα της ανταλλαγής**, όπου κάθε εργασιακή διαδικασία αμείβεται ικανοποιητικά ή όχι και ανάλογα καθορίζει την επέκταση ή την περιστολή της.

Τα εισαγωγικά στον **συντονισμό** υποδηλώνουν ότι πρόκειται για μια συγκρουσιακή διαδικασία με νικητές και ηττημένους.

Νόμος Αξίας του Μαρξ (συνέχεια 4)

Εδώ προκύπτει μια διττή σχέση:

- (α) Οι **τιμές** και τα **κέρδη** είναι οι άμεσοι ρυθμιστές της (ανα)παραγωγής
- (β) Ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος αφηρημένος εργασίας ρυθμίζει τις τιμές και τα κέρδη

Συνοπτικά: Η εργασία που απασχολείται στην παραγωγή εμπορευμάτων παράγει αξία. Ενώ η ανταλλαγή πραγματοποιεί αυτήν την αξία σε χρηματική μορφή.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞ = ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΣΜΙΘ

Νόμος Αξίας του Μαρξ (συνέχεια 4)

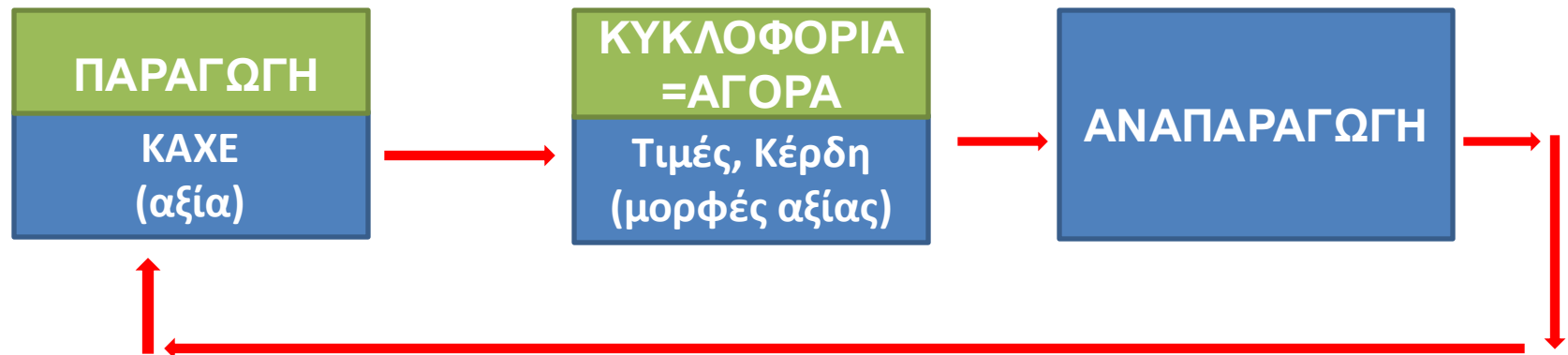
Εδώ προκύπτει μια διττή σχέση:

(α) Οι **τιμές** και τα **κέρδη** είναι οι άμεσοι ρυθμιστές της (ανα)παραγωγής

(β) Ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος αφηρημένος εργασίας ρυθμίζει τις τιμές και τα κέρδη

Συνοπτικά: Η εργασία που απασχολείται στην παραγωγή εμπορευμάτων παράγει αξία. Ενώ η ανταλλαγή πραγματοποιεί αυτήν την αξία σε χρηματική μορφή.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞ = ΑΟΡΑΤΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΣΜΙΘ

ΚΑΧΕ = Κοινωνικά Αναγκαίος Χρόνος Εργασίας

Χρήμα και Τιμή

Η τιμή είναι η χρηματική έκφραση της αξίας.

Στη μακράιωνη ιστορία η ανταλλαγή εμπορευμάτων διεξάγεται μέσω ενός εμπορεύματος που χρησιμοποιείται ως **καθολικό εμπόρευμα** ή **γενικό ισοδύναμο** ή **χρήμα**.

{Η έννοια του αντιπραγματισμού (barter), δημοφιλής σήμερα, δεν υφίσταται ιστορικά}

Πολλά είναι τα εμπορεύματα που χρησιμοποιήθηκαν ως χρήμα. Π.χ.

- Σιτηρά
 - Ζώα (διάφορα)
 - Αλάτι = salt=salary
 - Καπνός
 - Μέταλλα (Πολύτιμα και μη)

Ιστορικά τα μέταλλα έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη.

Χρήμα στην Αρχαιότητα

Ιδιότητες Καθολικού Εμπορεύματος

Οι ιδιότητες που πρέπει να χαρακτηρίζουν το **Καθολικό εμπόρευμα** συμπεριλαμβάνουν:

1. Να αναγνωρίζεται εύκολα
2. Να υποδιαιρείται εύκολα
3. Να μεταφέρεται εύκολα
4. Να αποθηκεύεται εύκολα
5. Να διατηρεί την αξία του

Οι ανωτέρω ιδιότητες συγκεντρώνονται καλύτερα από κάθε άλλο εμπόρευμα στα πολύτιμα μέταλλα γενικά και ειδικότερα στον **ΧΡΥΣΟ**.

It takes a 10-person team to unlock the 22-ton bank vault at Fort Knox. About 3% of all the gold ever refined in history is stored there.

<https://t.co/QObIRpkHIj>

Did You Know? The Rothschilds stole our gold...

Λειτουργίες του Χρήματος

1. Μέτρο της Αξίας και Τυποποίησης Τιμών

- **Η αποτίμηση της αξίας** γίνεται νοητικά, δεν χρειάζεται η φυσική παρουσία του χρήματος. Επισημαίνουμε ότι η λειτουργία αυτή προηγείται της ανταλλαγής.
- **Τυποποίηση της τιμής** εννοούμε ότι η χρηματική μονάδα αντιστοιχεί σε κάτι συγκεκριμένο. Π.χ. Δραχμή, \$, £.
Γενικά: x ποσότητα εμπορεύματος = 1 γρ. χρυσού.
Υπενθυμίζουμε ότι δεν δίνει ο χρυσός αξία στο εμπόρευμα, αλλά; ...

2. Μέσο Κυκλοφορίας

- Μέσο αγορών
- Μέσο πληρωμών (εδώ εμφανίζεται η πίστη)

3. Χρήμα ως Χρήμα

Μέχρι τώρα δεν χρειαζόταν η φυσική παρουσία του χρήματος

[Αποθησαυρισμός, Αποταμίευση Αξίας (store of value), Μέσο προστασίας]

Χρυσός: ύστατο καταφύγιο αποθεματοποίησης πλούτου σε περιόδους κρίσεων, πληθωρισμού.

Ποσοτική Θεωρία Χρήματος

Η παραδοσιακή (συνηθισμένη) ποσοτική θεωρία χρήματος γράφεται:

$$M \cdot V \equiv P \cdot Q$$

Όπου **M** = ποσότητα χρήματος,
V = ταχύτητα κυκλοφορίας
P = επίπεδο τιμών
Q = παραγόμενο προϊόν

Συνήθως, θεωρούμε το **V** σταθερό (για θεσμικούς λόγους) και το **Q** επίσης σταθερό λόγω της υπόθεσης της πλήρους απασχόλησης. Επομένως υποστηρίζεται ότι αν αυξηθεί (μειωθεί) το **M** θα αυξηθεί (μειωθεί) και το **P**.

$$M \cdot \bar{V} \rightarrow P \cdot \bar{Q}$$

Η ποσοτική θεωρία χρήματος του Μαρξ

Άμεση τιμή (direct price) ενός εμπορεύματος

$$P_0 = \frac{\lambda}{\lambda_g} = \frac{\text{αξία εμπορεύματος}}{\text{αξία εμπορεύματος χρυσός}}$$

Αν υποθέσουμε ότι η αξία του εμπορεύματος ισούται με 10 ώρες εργασίας, ενώ στην αξία του χρυσού ενσωματώνονται 2 ώρες εργασίας ανά γραμμάριο, τότε θα έχουμε:

$$P_0 = \frac{\lambda}{\lambda_g} = \frac{10 \text{ ώρες/προϊόν}}{2 \text{ ώρες/γρ.}} = 5 \text{ γρ./προϊόν}$$

Η ποσοτική θεωρία χρήματος του Μαρξ (Συνέχεια 1)

Υποθέτουμε ότι το χρήμα που βρίσκεται σε κυκλοφορία είναι το ευρώ και ότι η ισοτιμία του με τον χρυσό (R) είναι:

1 γραμμάριο χρυσού = 35 €

Επομένως, η άμεση τιμή του εμπορεύματος εκφρασμένη σε ευρώ θα είναι:

$$p^{\text{€}} = \frac{\lambda}{\lambda_g} R = p_0 R = (5) \times (35) = 175\text{€}$$

Άρα η αξία του εμπορεύματος ισούται με 175 ευρώ

Η ποσοτική θεωρία χρήματος του Μαξ (Συνέχεια 2)

Ξαναγράφουμε την ποσοτική θεωρία του χρήματος:

$$M \cdot k = P \cdot Q$$

Υποθέτουμε σταθερά την ταχύτητα κυκλοφορίας την οποία τώρα συμβολίζουμε με k και το παραγόμενο προϊόν Q .

Αντικαθιστούμε όπου

$$P = (\lambda/\lambda_g) (R)$$

Επομένως, η ποσότητα χρήματος που απαιτείται στην κυκλοφορία των αγαθών ($M_{\text{κυκ.}}$) ισούται:

$$M_{\text{κυκ}} \leftarrow \frac{P\bar{Q}}{\bar{k}} \leftarrow \left(\frac{\lambda}{\lambda_g} \right) (R) \left(\frac{1}{\bar{k}} \right) \bar{Q}$$

Η ποσοτική θεωρία χρήματος του Μαρξ (Συνέχεια 3)

Δεν είναι η ποσότητα χρήματος που προσδιορίζει το γενικό επίπεδο τιμών αλλά το γενικό επίπεδο τιμών — το οποίο καθορίζεται από τον ανωτέρω λόγο αξιών (λ/λ_g)— που προσδιορίζει την ποσότητα του χρήματος.

Επομένως, με δεδομένα τα Q και k , το επίπεδο τιμών προσδιορίζει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί.

$$M_{\text{κυκ}} \leftarrow \frac{P\bar{Q}}{\bar{k}} \leftarrow \left(\frac{\lambda}{\lambda_g} \right) (R) \left(\frac{1}{\bar{k}} \right) \bar{Q}$$

Υπεραξία και Κέρδος

Η **αναπαραγωγή** κάθε κοινωνίας προϋποθέτει την **υλική βάση** της, δηλαδή το σύνολο των **παραγόμενων** από την **εργασία** αξιών χρήσης.

Σε κάθε κοινωνία, η εργασία παράγει περισσότερες αξίες χρήσης από όσες απαιτούνται για την δική της αναπαραγωγή. Οι επιπλέον **αξίες χρήσης** προκύπτουν από την **υπερεργασία**, τα αποτελέσματα της οποίας καρπώνονται οι άρχουσες τάξεις, οι οποίες και επιβάλλουν την **υπερεργασία**.

Το φαινόμενο αυτό ο Μαρξ το ονομάζει **εκμετάλλευση**. Η **εκμετάλλευση** είναι **διάφανη** (εύκολα αναγνωρίσιμη) στις προ-καπιταλιστικές κοινωνίες. Π.χ.

- Στη **δουλοκτητική** κοινωνία είναι φανερό ποιοι παράγουν και ποιοι καρπώνονται το υπερπροϊόν (υπερεργασία).
- Το ίδιο και στη **φεουδαρχική** κοινωνία. Ο δουλοπάροικος είτε μοιράζεται την παραγωγή του με τον φεουδάρχη είτε εργάζεται και στα χωράφια ή εργαστήρια (για λογαριασμό) του φεουδάρχη.

Υπεραξία και Κέρδος (συνέχεια 1)

Στον καπιταλισμό οι εκμεταλλευτικές σχέσεις συσκοτίζονται καθώς διεξάγονται υπό το πέπλο των **εγχρήματων** και φαινομενικά **ισοδύναμων** σχέσεων ανταλλαγής.

Ο Μαρξ αρχικά υποθέτει ότι όλες οι συναλλαγές πραγματοποιούνται σε **τιμές ανάλογες των αξιών (άμεσες τιμές)** των εμπορευμάτων. Π.χ.

Στην αγορά εργασίας, ο **μισθός** είναι ανάλογος των ωρών εργασίας που απαιτούνται για την παραγωγή των μέσων επιβίωσής (**v**).

Οι εργάτες πουλούν την **εργατική τους δύναμη (ΕΔ)**, δηλαδή την ικανότητά τους προς εργασία.

Διάκριση μεταξύ **εργασίας (l)** και **ΕΔ**. Αν π.χ. ο εργάτης δουλεύει 8 ώρες και μόνο 4 απαιτούνται για την αγορά του καλαθιού των αγαθών που συνιστούν τον πραγματικό του μισθό (**v**). Οι υπόλοιπες 4 είναι η **υπερεργασία** του που την καρπώνεται ο καπιταλιστής.

YOU DON'T GET PAID
for 8 HOURS' WORK,
YOU GET PAID for WORKING 8 HOURS!

Υπεραξία και Κέρδος (συνέχεια 2)

Για την παραγωγή ενός αγαθού απαιτούνται δύο είδη αφηρημένης εργασίας: η **νεκρή εργασία** (c) και η **ζωντανή εργασία** (l).

Η **νεκρή εργασία** αναφέρεται στις πρώτες ύλες και στο πάγιο κεφάλαιο. η αξία των οποίων μεταβιβάζεται στο παραγόμενο εμπόρευμα.

Οι μεν πρώτες ύλες μεταφέρονται εξ ολοκλήρου, το δε πάγιο κεφάλαιο κλασματικά, π.χ. 1/10 της αξίας του, σε κάθε παραγωγική περίοδο μέσω της **απόσβεσής** του.

Οι πρώτες ύλες και οι αποσβέσεις συνιστούν το **σταθερό κεφάλαιο** (c)

Η **ζωντανή εργασία** αναφέρεται στη ροή εργασίας, για παράδειγμα 8 ώρες την ημέρα επί τον αριθμό των εργατών. Η αξία (λ) του εμπορεύματος :

$$\lambda = c + l$$

συνεπάγεται ότι κέρδη υπάρχουν, αν

$$c + l > c + v \quad \text{και} \quad l > v \quad \text{άρα} \quad s = l - v > 0$$

όπου s ο εργάσιμος χρόνος > από τον απαιτούμενο για την (ανα) παραγωγή της ΕΔ.

Υπεραξία και Κέρδος (συνέχεια 3)

Επομένως, s είναι η **υπερεργασία** ή **υπεραξία**.

v το μεταβλητό κεφάλαιο, διότι στη διαδικασία της παραγωγής η εργασία εισέρχεται ως η τιμή της ΕΔ (=μισθός) και δημιουργεί αξία περισσότερη απ' όση χρειάζεται για τη δική της (ανα) παραγωγή, με άλλα λόγια μεταβάλλει την αξία των εισροών.

Η εκμετάλλευση δείχνεται **όχι** στην εύκολη περίπτωση στην οποία ο εργάτης πληρώνεται μισθό μικρότερο από τον κανονικό (ή νόμιμο), αλλά στην δύσκολη (για να δειχτεί η εκμετάλλευση) περίπτωση που πληρώνεται τον κανονικό (νόμιμο ή φυσικό) μισθό!

Κύκλωμα παραγωγής ή κεφαλαίου

$$M - C < \frac{c}{v} \dots P \dots C' - M'$$

Η υπεραξία ή κέρδος = διαφορά των δύο άκρων του ανωτέρω κυκλώματος:

$$\Delta M = M' - M$$

Παρατηρούμε ότι στην ανωτέρω περίπτωση το χρηματικό κεφάλαιο χρησιμοποιείται για να παράγει:

Περισσότερο κεφάλαιο = αυτό-επεκτεινόμενη αξία
= απόκτηση περισσότερου M'
= υπεραξίας ως αυτοσκοπό !

Η επέκταση είναι φυσικός (βιολογικός) νόμος. Π.χ. δεν υπάρχει παράδειγμα Αυτοκρατορίας που ήκμασε χωρίς να επεκτείνεται.

Χωρίς την επέκταση επέρχεται ο αφανισμός (συρρίκνωση).

Η στασιμότητα δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο ως θεωρητική (χρήσιμη) κατασκευή!